

Кырдыагастан — сүбэттин

ВЕТЕРАН БИЛИГИН ДА НАСТАВНИК

Семен Данилович Оконешников Чурапчы оройуонун Алагар нэһилиэгэр күн сири кэрбүтэ. Эдьийэ оҕо сааһыгар эрдэ оһолго, ийэтэ икки саастааҕар өлбүтүтэрэ. Таҥаһа-саба суоҕуттан оскуолаттан эрдэ уурайбыта. Эһэтигэр иитилибитэ. 15 саастаабыттан колхозтаах, үлэттэн илиитин араарбат.

Сэри иннинээҕи сылтан кураан, сут сатыылаабыта. Ылаллар тиһэх сүөһүлэрин эһэн, сорохтор хоргуян өлбүттэрэ. Аҕа быксаан, үлэ көрдүү куоракка киирбитэ. Сэмэн манньк аһтар: «Кыайан олоуро суохпун дьон, дьон сүбэттин ылыннан, саас эрдэ Дьокуускайга чараас таҕастаах, үтэтэ суох айаҥга туруммутом. Төгүлүгэ нэһилик кэлэн, суол кытытыгар турар балаһаҥга киирбитим. Оруһуордоох эмээхсин биир балыгы агардаһан, сии олороллорго». Уолга чэй, балык миэз кутан биэрбиттэр. Куоракка барар дьону булан, атаарбыттар. Ол кырдыагастары күндүтүк саньыр.

Олох билбэт сиригэр тыа оҕо мунан, баһаар иһигэр киирэн, тас-тыһ убайын кэргэни көрсүбүтэ, аҕа кинилэргэ олодор эбит. Дьон-орун этилэринэн татаар оруһуордо мач кэрээччинэн үлэрэ киирэр. Сыл устата үлэлиир, кыра хамнастанар. Сэри саҕаланан иннинэ, саас Покровскайга суол оҕонуулар нуччалары кытта бодоруһар. Сэри ыар тына биллибитэ, ас-үөл аччаабыта. Аҕа хоргуян өлбүтэ.

1943 жыл бэс ыйыгар бэбизскэ тутан, армияҕа барбыта. Байыаннай бириэстэни биэрбитэ, 1084-с стрелковий полка сулуусалаабыта. Икки ый устата саты айаннан, тыннаах эрэ тийэн, уоттаах сэрйигэ киирбитэ, кыл мүччү тыннаах хаалбыта.

1948 жыл сааһыгар эфрейтор знамиелах дойдутугар эргиллибитэ. Сэри-сут сылларыгар аймактара хоргуян өлбүттэр. Олорор дьиктэ суоҕуттан Дьокуускайдыыр. Тыа олохсуйар санааттан үлэ көрдөһө Намга саты кэлэр, бастаан Никольскайга олохсуйар. Хамафатта нэһилиэгэр үлэлиир. 1955 сылтан Салбан төһүү, туруу үлэһитэ. 1987 сылга дьылы колхоз, совхоз араас үлэтин толорбута. Үс төгүл нэһилиэк сэбиэтин депутатынан талыллыбыта. Быһбардааччылар этиилэрин, накаастарын толорууга үтүө суобастаахтык сыһыаннаһыт. Тыа хаһаайыстыбатын бастайааннай комиссиятын, народнай хонтуруол чилиэтин быһытынан элбэх рейдэлэри, бэрэбиэркэлэри фермаларга, тэрилтэлэргэ ыһыттыт. Боппуостары бэлэмнээн, исполкомга, партийнай мунньахтарга Петр Дмитриевич Колесовтын киллэрэллэр. Ыччат сүөһүнү сайынгы уотууга Владимир Дмитриевич Новгородовтын хас да төгүл совхоз, оройон чемпион бостуугун аатын ылыттарыа.

Семен Данилович икки төгүл Москваҕа норуот хаһаайыстыбатын быыстапкатыгар кыттыбыта, түүрт төгүл путевканы наараадаланан, дойду араас санаторийдарыгар сынньамыга, күүлэйдэбитэ. Дьокуускай санаторийдарыгар икки төгүл уонна быһыл Кыайыы 55 сылыгар эмтэнэн тарьыта. Үлэһит кинини салалта сөптөөхтүк бэлэттээтэ дьон махтанар. 75 сааһын туолбутунан олохтоох дьаһалта убаһа биэрэргэ быһаарда.

Кини «Студенческая», «Таҕыс» фермаларыгар ыччаттарга наставниктаабыта. Элбэх общественной соруудагы толорбутун ахтан аһар

тоҕостоох.
1955 жыл ахсынньытыгар Ленин аатынан колхоз Салбан биригээдэтин чулуу үлэһит кыһыһы Анна Ивановна Протопопованы кэргэн ылбыта. Анна төрөспүттэрэ эрдэ өлөннөр Хамафатта детдомугар балтынаан Дуняһы иитилибиттэрэ. Дуня куоракка киирэн, эдьийинини сибээстэрэ быстыбыта. Детдомга иитилибит урукку оҕолор Дуняһы биллэхтиинэ, Салбанга биллэрэрэ этигит. Ааныс детдомтан тахсан баран, абаҕатыгар Петр Иванович Протопоповка олорон, сүөһү иитиитигэр үлэлээбитэ. Төрөспүттэрэ Алаапыйа уонна Уйбаан сэри кэмигэр ылдыан өлбүттэрэ.

Ветеринар биэс оҕолохтор, сэттэ сиэннээхтэр.
Совхозтар ыһылланнар тыа сири олоҕо-дьаһаҕа биллэрдиһэ ыараата. Өлүүлээн ылбыт баайдыра-дуоллара сиэнэн-аһанан бүттэ. Техника уонна тутуу улаханньк эргэрдэ. Саппаас чаас көстүбэт, саны атыһаһаҕа үп-харчы суох, истэр-билэр тухары тыа сиригэр уматык уонна оҕунуохтук матырыйаал тийибэт, от-мас тизийитэ сыаната олус ыараата.

Ол эрэри тыа сири билигини балаһыаньаттан таһаарарга Президент М. Е. Николаев биригээдэн ыал экономикатын тупсарарга туророр боппуостарга улахан эрэмьини уонна бөҕө санааны үөскэтэллэр.

Сэри, тыһыл, үлэ ветеранара Семен Данилович, Анна Ивановна Оконешниковтар бэйэлэрин оҕолорун уонна Владислав Алексеевич Пестряков дьыз кэргэнин кытта холбоһон, түүрт ыал «Хопто» бааһынай хаһаайыстыбаны тэрийбиттэрэ. Сэмэннээх үһүс уолура Бүтүр салайар. 21 ынах сүөһүлээхтэр, 13 сылыһаахтар. Дьыз кэргэн дохуота 1999 сылга 94808 солк. тэнгэстэ. Биир киһиэхэ 23702 солк. тигистэ. Нэһиликкэ атын дьыз кэргэттэр көрдөрүүлэригэр үрдүк.

Бааһынай хаһаайыстыбата Өргөлөөхкө, Куччаҕа 32 га ходуһаалаах, ааспыт сайын 100 тоннаны оттоон, былаанын толорбута.

Өргөлөөхкө саҥа дьэни, пекарняһы тутан, үлэрэ киллэрдилэр. Коллектив 1999 сылга 9 тонна үүтү, 2 тонна эти туттарда. Семен Данилович кэргэнинэн Өргөлөөхкө баран, отчуттарга наставниктыр. Ыткы кырдыаҕас сиэнэрин кытта сир аһын көхтөөхтүк хомуйаллар, куоракка туттараллар.

Бааһынай хаһаайыстыбата дьыз кэргэн экономикага сайдарын туһугар 2000 сылга маньк былааннардаах. УлуусПО линиятын 25 центнер үүтү, 20 центнер эти туттарыа, 100 тоннаны оттоуба. Саас 9 x 9 м иннээх дьыз көндөйүн тутан бүтэрдилэр.

Сэри кыттылааҕа ыччаттарга этэр: «Аныгы ыччат тугу сааһа-батыра, үөрөһө баһылаан, наука араас үктэллэрин дабайай, иннигит дьикки баран иһиг. Төрөбүт дойдугут эчирини сайдарыгар кылааккытын киллэрин. Биһиги ыар, аччык олохпун хаһан да хатыламатын. Өрүү эйэ, дьол, үөрүү баар буоллун».

Семен Данилович эйэһэ, амараһа аҕа, эһээ, оҕолорун үлэни таһырга кырларыттан такайбыта. Эйэлээх олоҕу аҕалыт сэри ветераннарыгар сүгүрүйүбүт, истинник махтанабыт.

Хаартыскаҕа: С.Д. Оконешников (уңа олоор) В.Д. Новгородовтын. Ф. УШНИЦКАЯ.

Биллиилээх оҕурутчут, тыа хаһаайыстыбатын үлэтин маастара, тэрийэччи Алексей Николаевич Парников 1935 сыллаахха Уус-Алдан улуһун Суотту нэһилиэгэр колхозтаах дьыз кэргэнгэ төрөөбүтэ. Кыра Алеша төрөспүттэрэ - ийэтэ Варвара Николаевна, аҕата Николай Алексеевич сага тэриллибит Серго аатынан колхозка баар суох бастык колхозтааһын аарыллар этилэрэ. Алексей Николаевич Дьокуускай куоракка тыа хаһаайыстыбатын техникумугар үөрэнөн ветеринарнай фельдшер дипломун ылан колхозтарга баар суох бастык көрүү-харайыы, эмтээһин, санитарнай өттүнэн хотону ыраастык тутуу туһунан ыйара, сүбэлиирэ. Ити кэмгэ ыраас, чэбдик олох иһин турунуу күүскэ ыһтылар кэмэ этэ. Онтон кэлин Бороҕонго ветеринарнай участкага үлэлээбитэ. Ити үлэли олордотуна, 1942 сыллаахха кини аҕата дойдуну

Күннэтэ көрөр дьоммут

У К У Н
К Э М Н Э Э Х
Ө Р У К У Й У

көмүскүүр сэригэ ыһырыллыбыта. Фронтан хаста да суруга кэлбитэ. Кэргэнигэр Балбаараҕа: «Сүөһүгүн эһимэ, оҕолоруг аһа суох хаалыахтар», — дьин этэрэ. 1943 жыл сагатыгар суругар хайыһар биригээдэтигэр баарын туһунан биллэрбитэ. Ол кэинэ сурук кэлбэтэ. Алеша аҕата «сураҕа суох сүппүт» дьин буолбута. Сэри сылларын кыһаларлаах, эрирдээх-мускуурдаах кэмэ саҕаламмыта. Сергей Степанович Васильев - Борогонскай көмөлөһөн ийэтэ оскуолаҕа остуораһын ыһыллыбыта. Тулааһах дьахтар үс оҕунуун кыра да хамнас буоллар, сир үссэнэ, инчэһэй тирбээҥ быстыбатынан ол сыллары туораталаабыта.

Алеша 1953 сыллаахха Суотту 7 кылаастаах оскуолатын үөрэнэн бүтэрибитэ. Сайынны бары саба түһөн оттууллар, оттор маһы бэлэмнииллэрэ. Алексей Дьокуускайга тыа хаһаайыстыбатын техникумугар үөрэнэ киирбитэ. Сир олох төрдө буоларын билэрэ. Онон агроном идэтин ылар баралаах үөрэммитэ. Үөрэҥ бүтэрэ охсон ийэтигэр көмөлөһөр санаалаах буолара. 4 жыл үөрэммитэ. Кини Партизан Егоров аатынан колхозка агрономунан анаммыта. Инициативалаах, сайраас эдэр специалиһи партия райкома итинэ өр үлэлэспэтэ, төрөбүт Суоттутугар Энгельс аатынан колхозка оҕурутчут биригээдэтин биригээдиинэн ыһыппыта. Үлэтин билэ-көрөн бэрт сатабыллаахтык саҕалаабыта. Колхозтаахтар да сэргэбиттэрэ. Ол үлэни сырыттарына, кинини салайар, тэрийэр үлэрэ дьонуун таба көрөн, комплекснай биригээдэ биригээдиинэн анаабыттар. Үлэлиэх дьиктээх үлэ хоннохтооҕо, буһуута дьы манна этэ. Бу да үлэрэ Алексей Николаевич доһуугар сөбүлэспитэ. Туругас-олоруһас, кыһамнылаах салаяааччы дьиктэр талааннааҕа. Колхоз комсомолецтара аны кинини тэрилтэ секретарынан талыттарыа. Ыччаты үлэрэ үмүрү тардан, спортивнай күрэхтэһиһилэр, концерттары да олус бэркэ тэрийэн ыһыппыта. Кини ыччат сатабыллаах үтүө салаяааччыта буолбута. Оройуоннаағы комсомольскай конференцияҕа делегатынан хаста да талылла сылдьыбыта. Комсомол райкомун чилиэнэ этэ. Ити конференцияҕа сылдьан, Нам II Хомустаарыттан төрүттээх Юшкова Мария Спиридоновна кытта билсибэтэ, доһордоспота. Мария Дүпсүн орто оскуолатын учууталынан уонна «Октябрь» колхоз комсомольскай тэрилтэтин секретарынан үлэлиирэ. Ыччат икки лидерэ сотору баайы олохторун холбообуттара, кэргэнини буолар сыбаайбаларын икки колхоз ыччата тэрийибитэ.

Эдэр ыал Парниковтар 1962 сыллаахха Нам Партизаньгар көһөн кэлбиттэрэ. Мария Спиридоновна оскуолаҕа математика, физика учууталынан анаммыта. Алексей Николаевичка сөптөөх үлэ көстүмүнэ Дьокуускайга учууталлар идэлэрин үрдэтэр инсти-

тукка икки ыйдаах курска үөрэнэн, оскуолаҕа үлэ уонна биология учууталынан ыһыллыбыта. Ол кэмтэн билинҕэ дьэри Алексей, Мария Парниковтар Партизанга үлэһит, эйэлээх ыал аатын ылан, алта оҕо ийэлээх аҕата буолан, дьон-сэргэ толору махталын ылан, ыһыр-бааччы олороллор.

Партизан өг почвалаах үүнүүлээх сирэ-уота, онно даһатан, кизг билиилээх-көрүүлээх, ыраагы өтө көрөр кэскиллээх үлэлээх-хамнастаах Алексей Парникову дьоллообута.

Үйэлэр тухары сир үлэтинэн дьарыктанан, үлэлээн-хамсаан, ууһаан-тэийэн олордот Партизан нэһилиэтин олохтоохторо хортуппуйу, хашпыстаны, сүбүкүлэни, моркуубу хайдах олордуохха сөбүн хаһыаттан, суруналтан булан ааһан, дьонтон истэ сатаан биллэлэрэ тохтообута. Учуонай тэнгэ билиилээх, опыттаах үлэ майга Алексей Николаевич сүбэтэ, ыйыта онтон ордуга. Итинэ кини далаһына, хонноҕо кизг, арылхай этэ. Ханньк баһар үлэ бэйэтэ туста ыһылааах, уратылаах. Ол энчирээбэт кистэлэнинэн оҕурутчут Парников олус бэркэ этигэр-хааныгар ингэриммитэ буолбута. Итинэ эһэн этиэххэ сөп: кини энциклопедия быһаарытынааҕар итээс билбэт дьин.

Ити курдук үлэлээн иһэн 1964 сыллаахха кини хонуу биригээдириинэн ананар. Ол аата сүөһү уонна дьон тыннаах буолуулары быһаарар тын суолталаах үлэ. Сүөһү итиитигэр биригээдириинэн Василий Андреевич Яковлев, агрономунан Римма Ивановна Тетерина үлэлииллэрэ. Үлэни сүбэлэһэн тэрийбиттэрэ, көхтөөх, талааннаах дьон этилэрэ. Ити сыл сэлэһинэ үүнүүтүн гектартан 11 центнери ылбыттарыа.

От үлэтигэр механизированнай звенону Егор Протопопов салайар буолбута. Ити сыллар үлэрэ үрдүк өрө көтөүдүлүүллээх буолбуттарыа. Үлэ бары салааларыгар бастыһар тахсыталаан испиттэрэ. Алексей Николаевич Парникову «Нам» совхоз директора Д.Ф. Алексеев хортуппуй үүннэри биригээдэтин салайарга анаабыта. Саҥа үлэ, саҥа былааннар, соруктар...

Ити курдук үлэлээн 1969 сылга 1 гектартан хортуппуйу 69 центнери ылбыта. Ити сэмэй көрдөрүү. Опыт мунһулан, итээс-быһаҕас туораталлан нөгүө сылыгар гектартан 95 центнер үүнүү ыһыллыбыта. Оччотооҕута бу үчүгэй көрдөрүү, ол ғынан баран тохтоон хаалар киирби буолбата биллэр этэ. Өссө дьаныһан, өрө көтөүдүлэн үлэлиэххэ наада этэ. Онтон 1971 сыллаахха гектартан 149 центнер үүнүүнү ылан, улууска лаппа үчүгэй көрдөрүүнү ситиспитэ. Онон Алексей Николаевич хортуппуй үүннэрээчилэртэн бастаабыта, аата-суола үрдээбитэ, Нам сире оҕорооччулар кизн туттар киһилээх буолуппун. Ити сыл хортуппуй кизинги ыһыллыбыта. Ыһыи инэ 50 гектар этэ.

Алексей Николаевич 1972 сылтан 1990 сылга дьэри оҕурутчут биригээдэтин биригээдириэ. Үлэлээбит сылларын усталарыгар рекордтай үүнүүнү да ыла сылдьыбыта. Итини манньк холобуртан көрүүххэ сөп. 1983 сыллаахха хашпыстаны 15 гектарга олордубута, хас биридии гектарта 470 центнери ылбыта. Моркуубу 22 гектарга ыһыта, валовыйнан 350 тоннаны, ол аата гектарта 156 центнери хомуйбута. Бу сыһына республикаҕа да рекорднай. Оҕурсуну сылын аайы сабыһаах грунга 2000 кв. м. иэһгэ олордон 35-39 тоннаны ыла уонна маҕаһыннарга атыһа-таһаарара. Парников Алексей Николаевич үгүс батыһааччылардаах, үөрэнээчилэрдээх буолбута. Хортуппуй үүннэриитинэн утумнаахтык Колесов И.А. (И Хом.), Слепцов В.В. (Хатырык), Ли М.Н. (Модут) дьарыктаммыттарыа.

Ити сылларга механизатордарынан Петров И.И., Колесов И.А., Кривошапкин

С.П., Неустроев К.П. олус таһаарылаахтык үлэлээһиттэрэ. Алексей Николаевич эти курдук үчүгэй, эйэһэс дьонноох-сэргэлээх сире таба тыйанан, күн бүгүнүгэр дьылы өрөгөйдөөхтүк, өрүкүээн үлэлиир. Партизан нэһилиэгэ кинини дьоллоото, үрдүктэн үрдүккэ көтүтү, оттон кини бэйэтэ Партизан нэһилиэтин дьонун аатырга, өлбөт-сүппэт үйэлээтэ.

А.Н. Парников кэнини сылларга 12 үлэһиттээх «Сакир» производственной кооперативы салайан үлэлэтэр. Бэйэ-бэйэҕэ көмөлөһөн, бу дьингээх эйэлээх үлэ коллектива.

Ити курдук түмүллэн 1999 сыллаах көрдөрүү үчүгэй, кини эрэ астынар, кизн туттар суола. Коллектив 150 тонна хортуппуйу, 100 тонна хашпыстаны уонна 22 тонна сүбүкүлэ, моркууп үүнүүтүн ылбыта. Бородууксуйаларын ыһына уурбуттарыа, үлэстибиттэрэ уонна соротуопкалыыр пууннарга туттарбыттарыа.

2000 сылга да ыһыны былаана кизг. 15-20 гектарга хортуппуйу, 6-7 гектарга хашпыстаны, моркуубу, сүбүкүлэни олордор былааннарын толордулар.

Алексей Николаевич Парников 38 жыл устата бу өлгөм нүөл кырыстаах, ыраас, чэбдик салгынаах Партизанга олодор, айар, тутар, тахсар күнү сарсыарда айы айхалынан көрсөт.

Кини сүөһүн үгүс правительственной наҕараадалар кизгэргэллэр. Олор истэригэр «Үлэ Кыһыл Знамята», «Норуоттар доһордоһуулары» орденнар бааллар. Кини остуолугар Саха АССР Верховнай Советин Грамоталара, Тыа хаһаайыстыбатын министерствотун, ССКП райкомун, райсовет исполкомун грамоталара, нэһилик, совхоз наҕараадалара, чемпион диплома, лицензиэтэ, социалистическай күоталаны кыайыһылааҕа знактар о.д.а. кэскэлииллэр.

Алексей Николаевич Парникову үлэ дьоллообут, өрө көтүппүт, үүннэрибит кинитэ. Үлэ кизнээх иһэр уутун, тыһынар салгыһын курдук наада кинитэ. Үлэ кинини олоххо сирдир, олоххо угуйар. Үлэ кини саньыр санаата, түбүгэ, дьоло.

Бөһүөлэк иһигэр айылда ғааһын ситимэ тардылар. Ыл аһыны күөх уот умайан күүдэпчилэһэрин бука бары кэтэһэллэр. Алексей Николаевич 12 үлэһитигэр анаан күн бүгүн ғаас тэригиттигэр 111 тыһ. солк. төлөөтө. Аны 31 тыһ. солк. сотору кэмнин телүүр санаалаах. Ити курдук кини дьонун туһугар сүүрэр-көтөр, кыһаллар, үлэлиир, түбүгүрэр.

Талааннаах тэрийэччи, үлэ туйгуна, майга Алексей Николаевич Парников бу күннэргэ төрөөбүтэ 65 сылын туолла. Кинини ис сүрэхпиттэн эбэрдалибит.

Г. КРИВОШАПКИН, журналист.

МИН НАМТАН АБЫРАММЫТЫМ

Илин энэргэ алаас сирдэргэ аһыга буулааан, от үүммэккэ, Өлтөхтөр Нам сиригэр кэлэн оттоон, кыстыыллар. 1949 сыллаахха Уус-Алдан «Бэйдинэ» колхоз сүөсүһүттэрэ Нам Буденновкатыгар Сатыы Ары диэн сиргэ көһөн кэлэн, ампар дьэиэрэ олох-суйбуттара.

Мин Орто Эбэ оскуолатыгар 7-һи бүтэрэн, Мүрүгэ үөрэнэргэ быһаарыллан, интернакка ылылыбыт этим. Директорым кэпсэтэн, дөксө икки оҕо үөрэнэр, ийэбит 65 саастаах этэ. Миигин «доруобай» диэн көстөрү кытары сүөсүһүтүнэн кэлбитим. Көһөр күннэрин иннинэ, ардахтаах баһайы күнгү, учууталлар атырдыах ыйдааты муньахтарын кэмизгэр аттасташпын ылан, биес көстөөх сиртэн кэллим. Дьол быатыгар ийэм мөхпүтэ.

Кыһыннага бөлөмнөнэ олодохпугуна, Уус-Алдантан боломочунай кэлэн: «Нам оскуолатыгар үөрэн» диэн ытта. Сатыы бардым, хааман иһэн утуяан дуу, Уөдэйтэн Хомустаахха дылы хатынгар наһаа үчүгэйдик таһныбыт дьахталлар курдук көстөллөрө. Ол мин айыһыттарым эбит.

Киэһэ Хамадаттаа аймактарбар Константин Николаевич Жирковтаахха тийидим. Дуна диэн ыанныкысыйтыгы кыстаахтар, Лэгентэй, Уйбаан диэн ыарыһах уолаттардаах, Ганя диэн кыра, Костя диэн сэттэ ыйдаах уоллаах ыаллар.

Сарсыныгар Константин Николаевич атынан Намга оскуола илтэ. Биир учууталы тылбаасчыт огостон, Татьяна Самсонова диэн директортан миигин оскуолаҕа ыллартарарга көрдөстө.

Директорбыт көрөн-көрөн баран: «Нууччалык билбэт, элбэи куоттарда, атын оройуон, бу кыыс курдук оҕо элбэх, үөрэххэ ситиһэ суоҕа» диэн ылбата.

Онтон райкомга секретартан көрдөстө уонна миигин уполминзакка үлэлир Захар Жирковка нэдиэлэ болдөөхтоон хаалларда. Өйүүнүгөр 8 «б» кылааска үөрэнэ киирдим, барылар тыа оҕолоро, бу курдук икки сүл Хамадаттан сатыы сылдыан үөрөнним.

Саҕаһым Анисия биридэ да сэмэлэбэтэ. Костяны көрбүтүм, Лэгентэйи ыарыһаабытым иһин махтаммыта. Биридэ: «Намга хоноор» диэбитэ. Өлөөхтөөбүт этэ. Дунаһын эйэлээхтик сылдыбыппыт. Улахан оҕото Уля диэн мин ааппын ылбыта, ону түгөн кестүбөккэ, үчүгэйдик көрсө иликпин.

Оскуолабытыгар Хамадаттан элбэх буолан айанньыбыт, араас кэпсэти, көр-күлүү элбэх, дыба-бааба өргүн Гоша Кудрин тэрийэр, кэнникигэ дылы «томпочанка» диэн ааттыыра, тоҕо

ондук сыһыаннаспытын билигин да өйдөөбөппүн. Хата нуучча кыһа Нина Гошаны үчүгэй ыал оҕорбут.

IX-ка үөрэнэ сырыттахпына, сурунаалга биридди да куһаҕан сыаналаахтары устутаалабыттар, сэрэйдэххэ, колхозтарга үлэһит илии наада. Үксэ Хомустаах, Партизан кыргыттары уһуллубуттара, кинилэртэн Индеева-Шарапова хаалбыта. Мин географияга «1» этим. Директор Софроновка сайыбылыанна суруйбутум, педагог онорон, учууталлар көмүскэһэн хааллартарбыттар. Тылбын биэртим, ол эрээри нуучча тылын литература үчүгү буруйбутум. Уус-Алданга нуучча хаһан да суох, киинээ эрэ көрөрүм.

Ити дьыл начальнай кылаас учуутала Анастасия Гаврильевна Дураева кылааһыгар пионер баһатайын үлэстэтим. Инспектор Афанасий Федотович Шестаков ирдэбиллээх уонна бэрэбиэркэлиир, сүбөлиир. Пионердарым үчүгэй баһыйлар. Людмила Авксентьева кыра эрдэҕинэ дьукаах олоһорбут, ол да иһин ыйыталаһар, «Германияга бара сылдыа этэ» диэн ийэтигэр эппит этэ.

Роза Новгородова-Шестакова үчүгэй оҕолордоох, пенсияга олоһор. Уолаттардаах этим: Софронов, Новгородов, Вася Жирков диэннэр. Олус үчүгэйдик, тэҥник үөрөһүт үчүгүлөрбүн «Левонианы», «Матроскайы», «Тачанканы» концерттарга толорон үөрдүллэрэ. 1963 сыллаахха Аммаҕа муньаахха Василий Жирков билэн олус үөрдэ, кэпсэттэ, ыгыран эбиттэттэ, райсовет председателинэн үлэлир, соһуйдум. Эрдэ «барбыт» итинник дьонноор үйэлэрэ кылгастарыттан киһи хараастар.

Тоһусука икки сүлбар интернаттан сухой паек биэрэллэр. Маҕаһынна сылдыан, сүрдүк дьүүһүнээх Мария Готовцевальын билсэн, Петр Николаевич Пестряковтаахха кыстаатым. Ийэлэрэ олус сымнаах. Икки кыыстарыгар Айталы диэн ааты биэрбитим. Илин энэргэ ондук аат 50-с сыллардаахха элбэх, ону Айталиа диэбиттэр. Эһийэх, Петр Николаевич махтал, олоһоркутугар.

Сотору интернакка ылыһынным, көнүл олох, урок аахтарыы. Бастаан уолаттар «бочоох кыһа» диэн үөхтэллэрэ. Кыргыттар үчүгэйдик сыһыаннаспыттар. Субуота ахсын Виктор Авксентьев аккордеонунан түүҥгэ дылы үнкүүлүүбүт, соророр айдааммытын истэн, милицияттан кэлэн, тугу да булбакка, буруйдаабакка бараллар.

Оскуолаҕа биэчэр ытылла ту-

рар, кыргыттар быыстарынан сылдыар саһархай харахтаах, тойтойбут кыра уол: «Эйигин ойох ылыам» диэбитигэр өһүргэһэн, тэбөн ыгыттым, олох оҕоһуута уустук, ол курдук Иван Иванович Игнатьевтыын 13 сүл олонор,

та, билигин да аһан иһэн, тохтоон ааһабын.

Тулааһах диэн оччоттон билиннэ дьылу куһаҕан. Кирпиичтэ үлэлээн, танаспын булунарым, отон туттаран, 10 нүөмэрдээх сабынан платок, перчатка бааһан атыһылырым. Госбаанга биир сайыны быһа харабыл-лаабытым. Михаил Ядрихинской аҕата биэстэстэр бэстилизт биэрэн, үлээ ылбыта, ыгыран аһатара, коннороро.

Биридэ күһүн интернат уолаттара кэлэн, ыгыһылы оонһоон, буулды бөөнү бараан, милициянан уһуллубутум, хата оскуолаттан устутаахтара, кими да уган биэрбэтэтим.

Кырдьаас иитээчибин Дария Романовнаны умнубаппын, өлүөн биир сүл иннинэ сылдыбытым, өйдөтө сатаабытым да кытаанахтык умнаахтаабыт, килиэп хоручуоскатын муспутун үөһэ уурдарбыта.

Василий Иванович Васильев олус үчүгэйдик үөрөһүт, ол миигиттэн көстөр. Алгебраҕа суругунан экзаменга фигураны остоула (на плоскости) турар курдук өйдөөн оҕорбуспун, салгынан туруохтааҕа. Суоттааһыны саҕаланабыттан бүтүрө дылы биир да алһаа суох оҕордум, оннооҕор куораттан кэлбит инспектор Василий Иванович хайҕабыт уонна миэхэ «3» туруорбут.

Сордоммут нууччам тылыгар сочинениера Валентина Яковлевна көмөтүнэн «3» ылбытум — дьэ бу барыта мин инники дьылдабын оҕорбуттар, киһи буолар кыахтааһын билэһинэр, баһар сөбүлээн, аһынан.

Табыллыбыһыттан эр ыллым, «мэкчиргэ үрдүк маска ыттыбыт» диэбиккэ дылы аны Москваһыгар санаа үөскээтэ, үөрэнэ. Көмөлөһөр ким да суох.

Куоракка киирэн, биридэ үөрэммиттэрбин сайыһан, Благовещенскайдаағы медицинскэй институтка туттардым, эмиз сочинениера провалаан, дөксө Намтан учууталлар куоракка муньаахха киириитэригэр үнүстүм, «ыараханьык тутталлар» диэн. Василий Иванович сэгээрэн истэн баран, «кэпсэтиэм» диэтэ. Кирири экзаменнары хаттан туттарытыга оҕолор элбэхтэр. Ханьык сочиненилар бааллары истэн, сэттэ сочиненианы соһутуугар тийэһи нойосуус үөрэттим.

«Станционный смотритель» түбэспитин 6 алдастаах «3/4» суруйдум, бу мин туйгунук суруйбутум тэгэ. Сотору приемнай комиссия председателэ Петухов ыгыран ылан: «Аттестатыг анара орто, туттарытыгы анара орто, медицинскэйгэ арааһа «4» ылыа суоххун уонна тулааһаһын, «3» сыаналаахха стипендия биэрбэттэр, хантан

аһан сылдыаһынны, мин үчүгэй миэстэ булдум, Нам кыһа сгыты буолуон, онно аты сүүрдэллэр, турр-тпру, турр-тпру, Москваҕа сылы итиитигэр институт баар, Москваны көрүүххүн баһарбаккын дуо.» Толкуйдаан баран сөбүлэһэбин диэтим. Мин оннубар аҕалаах ийэтин батыһыннара сылдыар уол барда, кими билбэппин.

Аны биир эрэйгэ ыллардым. Мотья ачаахтаах диэннэр медыспыраапка биэрбэтилэр. Бары миигин көрдөр диэн көрдөстүлэр. Иккиһин көрдөрө кэлбитим, хата, атын үлэһиттэр эбиттэр, ыгыраллар-ыгыраллар.» Оччунова кири» диэн. Мин арааспаһынан умнан, ону-маны толкуйдуу олордум. Тахсан «тоҕо киирбаккин» диэн мөхтүлэр. Отчунова диэни төрөппүт дьоммуна саҕа ылым-мытым, умнан кээһэбин, бырастыгы тынҕын диэн. Ол курдук Мотя эһэнгэ сылдыан үөрэнэн бүтэрибэтэ.

Бокуонньуктаабыт ийэм ынаҕын, сибиинньэтин атыһылаан, бырааппынаан Москваҕа биридэ бардыбыт. Миэхэ Григорий Алексеевич тэрээһинин оскуола оҕолоруттан, 7 кылаастан 10-нуска дылы харчы хомуһан биэрбиттэр, итини икки сыллааһыта Ядreeва Дьокуускайга эппитэ, саатар баһы-былаабакка, хомоһупт эбиппин. Бырастыгы тынҕын уонна барҕа баһыбаларын.

Дьүөгэм бокуонньук Тания Колесова харчынан, кыһыл уоннааһы ытытара. Куруук саныбын. Көбөкөһүгө бара сылдыаһын. Үс билэр уоллааһып, Суотту СКТУ-тугар көрөн-истэн, араҥаччылаан үөрэттэрибитим.

Москваҕа ветеринарнай академияны бүтэрэр сылбар аспирантураҕа хаал, саха сыгытыгар үлэтэ суруй диэбиттэриң ыалдыаммын аккаастааммытым, биир сүл эмтэни кэлбитим.

Уопсайа 30 сүл оскуолаҕа (4 сүл зверовод зоотехнигынан, 10 сүл химик-биологынан, 20 сүл промышленнай оройуонна оскуолаҕа истэһиннэннэн) үлэлэстим. Оҕолорум 5-с кылаастан нууччалык үөрэнэн, кылаастар механик, экономист-политолог үөрэҕин бүтэрибэттэрэ, байэлэрэ баран туттаран, Саха сириттэн направиениета суох. Ол иһин Саха сиригэр үлэ булбакка, атын куораттарга үлэлэ-эбиттэрэ, уолум оноо хаалбыта.

Мин олоһун итинник мунурдаатым — бу килиэп эрэ үлэтэ, кыра.

Биччаттар, эрдэттэн сыалгытын туруорунан, үлэ этикаларың тутуҥаһытына, инникиттэ диэки баран иһиэхит, ааккыт ааттанна. Он буордаах Уөдэй, Нам сирин олохтоохторугар, салайааччыларыгар миигин киһи оҕорбуккутугар, өйөөбүккүтүгэр олус диэн махтанабын.

Ульяна ОТЧУНОВА-ИГНАТЬЕВА

АХТЫЛЖАННААХ АЛААСКА ТӨННҮҮ

ЧУРАПЧЫ КӨҮҮТҮН КЫТТЫЫЛААҔА КЭПСИИР

сүт дьыллары кытта арыалласпыт. Биһиги, оҕолор, сааспыттан тутулуҕа суох улахан дьону кытта тэнгэ үлэлиирбит. Ол сылларга 12-13 саастаах обургу оҕобун.

Сайын кирпииччэ үктээһинигэр 8 оҕо үлэлэтибит, буор, кумах, уу таһыта барыта иһинэн, буору тэһсэн мэйһиэбит, бириддибит сарсыарда эрдэттэн киэһэ хойукка диэри 100-түү кирпииччэни түһэрэбит.

Ходуһаҕа, мэчирэһнэ саала да от суох, сир бүтүнүү хайыта хатан, сүһүлэр тыһа аһыһыларын хомуйарбыт. Мас лабаата барыта хап-хара түүлээх үөнүнэн буруллубут. Бааһына тулатынан ханаба хаһабыт, аһыга түһэн өлүн диэн. Ол туһата кыра быһыылааҕа. Аһына быһыт курдук, бааһынаттан бааһынаҕа көтөрө.

Кыһын үөрөһүт кэнниттэн маһынан оттулар тракторга

кып-кыра ғына мас эрбибит, сааскы ыһыы сиемэтин талабыт. Куобах тириэти имитэбит, наһаа хатан, хайыта барар. Сэриилээһэр дьонго үгүлүк, бэргэһэ тигэллэр.

Эр дьонноор букатын аҕыйахтар. Дьахталлар киэһэ байыаннай үөрэххэ дьарыктаналлар, хайыһардыһаллар, стройунан хаамарга, противогаһы кэтэргэ уо. д. а. үөрэнэллэр. Ыалынан оҕолору көрө барабыт, ийэлэр кэлиэхтэригэр диэри. Саас бааһынаҕа балбаах таһабыт.

Колхозпутун 1942 сүл атырдыах ыйыгар Кэбээйи оройуону Куокуй нэһилигэр Кальвица аатынан колхозка Бэргэ бөһүөлөккө көһөрбүттэрэ. Ол маньык этэ.

Сэриигэ барбата аҕыйах эр дьонноор уонна эдэр дьахталлар от ыйыгар оттуу Уус-Маайа оройуонугар фонда сиригэр

барбыттар. Атырдыах ыйын саҕатыгар төттөрү ыгыран килэрбиттэрэ. Уөһэттэн ыһаах кэлбит — Кэбээйигэ бэрт түргэнник көһөүт, дыһаал булгучулаах, ким да аккаастанар кыһа суох.

Биһиги дьэиэ көргөнтөн улахан убайым армияҕа ити сүл барбыта. Улахан эдьийбит ааһар балаҕан курсун бүтэрэн, Уус-Маайа оройуонугар үлэли барбыта. Икки кырдьаас эбэлээх этибит, биридэ икки хараҕа суох. Кинилэри сәбиттэн көнүлүнэн Карл Маркс аатынан колхозка хаалларбыһыт. Харахтаах эбэбин маһыһынна остуораһынан анаабыттар. Дьоммут сэттэ оҕолорунаан атырдыах ыйын 12 күнүгэр Кыачалыкы алааспыттан, өтөхпүтүттэн арахсыбыһыт. Дүлүңгү эрбээн, тәлиэгэ оностон, ынағы көлүгүн. Биир балтым суорданга-тәлләһхэ сьтар ыарыһах, икки кыра кыргыттары тиэйэн, биһиги улахаатар сатыы өр да өр айаннаан, Бәстәәххә талах төрдүн аайы олоһорбуппуг. Борухот кәлэрин күүтән, хаар кыһамньар диэри. Баржа соһуулаах борохуот кәлбитигэр сүһүлэри кытта сымән, били дойдубутугар аралан, Тулан диэн

өрүс арытыгар сүкээтилэр. Эр дьонноор тахсан, мас кәрдән, балаҕан туттулар. Онно өрүс мууһа турбутун кәһнә таһыстыбыт. Арыһа бәлааккара олоһорбуппуг. Тонгуу-хатыы, ачыктааһын, ыалдыы, өлүү да баара.

Дьоммут бокуойа суох балыктаһан барбыттар. Фронга ыһтар аатыран, бөдөһөнөн ытан иһәлләрэ. Сиирбитигэр бэрт дуона суогу биэрәлләрэ. Икки кыра кыргыттарыбт ачыктаан өлбүттэрэ. Барыһах кыһыһыт син сордонон, тыһынаах орпуга.

1943 сүл сайын аҕабыт сыһыналлаан, аҕаһынан кыайан хаампат, билэр дьонун көрдөһөн, күһүн дойдутугар төһнүбүтэ. Эмтәнэн, колхозка үлэлән кыстаабыт. 1944 сүл муус устар саһатыгар колхозтан икки ат көлө ылан, толору бурдук, кыра арыһ тыһәнән баран, биһигини көһөрөн аралбыта. Бурдугун ыалларга миискәнән үләрбитигэр үөрүү бөҕө. Дойдуларыгар өг эргийбиттән үөрүү да үөрүү.

Ахтылжаннаах алаастарбытыгар эргиллән, сааскы ыһыһа, от-бурдук хомууругар үлэлән, дохуот ааһсан, иккиһин төрөбүт курдук санампыһыт. Улуу Кыайы күһүн төрөбүт буорбутугар бәлиэтир дьолломмуһуг.

Мин, Варвара Дмитриевна Эверстова-Ефремова, Чурапчы оройуонун Одьулуун нэһилигэр Орджоникидзе аатынан колхозка 9 оҕолоох Дмитрий Егорович, Анисия Никитична Ефремовтар кэргэттэригэр 1929 сыллаахха бэһис оҕонор төрөбүтүм. Оҕо сааһым уоткуран уонна сэрин кэмнэригэр ааспыт.

1941 сүл бэс ыйын 22 күнүгэр Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэрин саҕаламмыта, курааны,

ДЫЭ ТУТТУУГАР ЭЛЕКТРОЭНЕРГИЯНЫ ТУНАНЫ ИРДЭБИЛЛЭРЭ

Дьиэни-уоту туттарга, ситэрэргэ, араас туттуулары ыгытарга товроостоох күнүгүр турбуттара ыраатта. Ол иһин Намнаары РЭС нэһилиэнньэҕэ «Электрическэй энергияны туһаныы тыһааны быраабылларын» (салгыы «Быраабыла...»), «Индивидуальнай олорор дьиэлэргэ уонна да атын чааһынай туттууларга электрическэй уоту киллэри инструкторларын» (салгыы «...Инструкция») сүрүн балаһыанньаларын билиһиннэрэри наадалаарынан ааһар.

Дьиэни-уоту туттууга учаастак анапыт дьон туттууларын саҕалыахтарын иһинэ Намнаары РЭС начальнигы аатыгар уоту туттууга (тутуу саралаһыахтан бүтүөр диири) электротехник ситимгэ быстах холбонолоругар көңүл ылыахтаахтар. Бу көңүл тутуу ыгытылар сиригэр икки пломба-лаах (бастакыта — кожух ыга туттарыллар миэстэтигэр Дьюкускайдаагы метрология уонна стандартизация киинин, иккинэ — колодка ыга туттарыллар халпар Намнаары РЭС контролерун пломбата) уоту көрдөрөр поверной счечик турбут буолууларына бэрлэлэр.

Отгон уһудучу түгэннэргэ дьиэ туттааччы электротехник ситимгэ быстах холбонолоругар көңүл ылыахтаахтар. Бу көңүл тутуу ыгытылар сиригэр икки пломба-лаах (бастакыта — кожух ыга туттарыллар миэстэтигэр Дьюкускайдаагы метрология уонна стандартизация киинин, иккинэ — колодка ыга туттарыллар халпар Намнаары РЭС контролерун пломбата) уоту көрдөрөр поверной счечик турбут буолууларына бэрлэлэр.

«...Инструкция» 4.3 п. ологуран чааһынай бас билли объектары электротехник ситимгэ холбонууларга техникческэй усулуобуйаны биэрбит уотунан-күөһүнэн хаачыһыар тэрилтэ үлэһиттэринэн киллэриллэр.

5.1 п. этэринэн уоту туһанааччы уонна электротехник ситимгэ быстах холбонолоругар көңүл ылыахтаахтар. Бу көңүл тутуу ыгытылар сиригэр икки пломба-лаах (бастакыта — кожух ыга туттарыллар миэстэтигэр Дьюкускайдаагы метрология уонна стандартизация киинин, иккинэ — колодка ыга туттарыллар халпар Намнаары РЭС контролерун пломбата) уоту көрдөрөр поверной счечик турбут буолууларына бэрлэлэр.

Отгон уһудучу түгэннэргэ дьиэ туттааччы электротехник ситимгэ быстах холбонолоругар көңүл ылыахтаахтар. Бу көңүл тутуу ыгытылар сиригэр икки пломба-лаах (бастакыта — кожух ыга туттарыллар миэстэтигэр Дьюкускайдаагы метрология уонна стандартизация киинин, иккинэ — колодка ыга туттарыллар халпар Намнаары РЭС контролерун пломбата) уоту көрдөрөр поверной счечик турбут буолууларына бэрлэлэр.

5.1 п. этэринэн уоту туһанааччы уонна электротехник ситимгэ быстах холбонолоругар көңүл ылыахтаахтар. Бу көңүл тутуу ыгытылар сиригэр икки пломба-лаах (бастакыта — кожух ыга туттарыллар миэстэтигэр Дьюкускайдаагы метрология уонна стандартизация киинин, иккинэ — колодка ыга туттарыллар халпар Намнаары РЭС контролерун пломбата) уоту көрдөрөр поверной счечик турбут буолууларына бэрлэлэр.

Инструкция этэринэн расчётнай счечиктар көрөргө-истэргэ бэрт дөбөнүк тийэр (муостаттан коробка туттарыгыгар диири 80 см.— 1м. 70 см. үрдүк буолуохтаах), киһи контуруолуур ына, 0 кыраадыстан итэҕэһэ суох курааннах сиргэ ыйаныахтаах. Ону установка кэмгэр учуоттанылыахтаах.

Отгон уһудучу түгэннэргэ дьиэ туттааччы электротехник ситимгэ быстах холбонолоругар көңүл ылыахтаахтар. Бу көңүл тутуу ыгытылар сиригэр икки пломба-лаах (бастакыта — кожух ыга туттарыллар миэстэтигэр Дьюкускайдаагы метрология уонна стандартизация киинин, иккинэ — колодка ыга туттарыллар халпар Намнаары РЭС контролерун пломбата) уоту көрдөрөр поверной счечик турбут буолууларына бэрлэлэр.

«Быраабыла...» 1,7,8 п.п. ологуран уотунан туһанар киһи бэйэтэ счечиктары булан туруортарыахтаах. Электросчечиктары атылаһар кэмгэ хайаан да «Дьюкускайдаагы стандартизация уонна метрология киинин» пломбата баара көрүлүөхтээх, онно поверка оноһуллубут оттиската баар буолуохтаах. Установка кэмгэр учуоттанылыахтаах.

Отгон уһудучу түгэннэргэ дьиэ туттааччы электротехник ситимгэ быстах холбонолоругар көңүл ылыахтаахтар. Бу көңүл тутуу ыгытылар сиригэр икки пломба-лаах (бастакыта — кожух ыга туттарыллар миэстэтигэр Дьюкускайдаагы метрология уонна стандартизация киинин, иккинэ — колодка ыга туттарыллар халпар Намнаары РЭС контролерун пломбата) уоту көрдөрөр поверной счечик турбут буолууларына бэрлэлэр.

«...Инструкция» 4.3 п. ологуран чааһынай бас билли объектары электротехник ситимгэ холбонууларга техникческэй усулуобуйаны биэрбит уотунан-күөһүнэн хаачыһыар тэрилтэ үлэһиттэринэн киллэриллэр. 5.1 п. этэринэн уоту туһанааччы уонна электротехник ситимгэ быстах холбонолоругар көңүл ылыахтаахтар. Бу көңүл тутуу ыгытылар сиригэр икки пломба-лаах (бастакыта — кожух ыга туттарыллар миэстэтигэр Дьюкускайдаагы метрология уонна стандартизация киинин, иккинэ — колодка ыга туттарыллар халпар Намнаары РЭС контролерун пломбата) уоту көрдөрөр поверной счечик турбут буолууларына бэрлэлэр.

Отгон уһудучу түгэннэргэ дьиэ туттааччы электротехник ситимгэ быстах холбонолоругар көңүл ылыахтаахтар. Бу көңүл тутуу ыгытылар сиригэр икки пломба-лаах (бастакыта — кожух ыга туттарыллар миэстэтигэр Дьюкускайдаагы метрология уонна стандартизация киинин, иккинэ — колодка ыга туттарыллар халпар Намнаары РЭС контролерун пломбата) уоту көрдөрөр поверной счечик турбут буолууларына бэрлэлэр.

«...Инструкция» 4.3 п. ологуран чааһынай бас билли объектары электротехник ситимгэ холбонууларга техникческэй усулуобуйаны биэрбит уотунан-күөһүнэн хаачыһыар тэрилтэ үлэһиттэринэн киллэриллэр. 5.1 п. этэринэн уоту туһанааччы уонна электротехник ситимгэ быстах холбонолоругар көңүл ылыахтаахтар. Бу көңүл тутуу ыгытылар сиригэр икки пломба-лаах (бастакыта — кожух ыга туттарыллар миэстэтигэр Дьюкускайдаагы метрология уонна стандартизация киинин, иккинэ — колодка ыга туттарыллар халпар Намнаары РЭС контролерун пломбата) уоту көрдөрөр поверной счечик турбут буолууларына бэрлэлэр.

Отгон уһудучу түгэннэргэ дьиэ туттааччы электротехник ситимгэ быстах холбонолоругар көңүл ылыахтаахтар. Бу көңүл тутуу ыгытылар сиригэр икки пломба-лаах (бастакыта — кожух ыга туттарыллар миэстэтигэр Дьюкускайдаагы метрология уонна стандартизация киинин, иккинэ — колодка ыга туттарыллар халпар Намнаары РЭС контролерун пломбата) уоту көрдөрөр поверной счечик турбут буолууларына бэрлэлэр.

**А.ХРИСТОФОРОВ,
Намнаары РЭС
инженерэ**

Спорт — тулуур, спорт — дьулуур ТИРИИ МЭЭЧИК ТУҮҮЛГЭТЭ

Сахабыт сирин сайыннын бэлиэтиир үрүгү туһааны аһар, бэс ыйын 21 күнүгэр Нам улууһун 12 хамаандата эр дьонго уонна дьахталларга волейболга Нам улуунун 20 сыл устата көмүскээбит Иван Петрович Охлопков чэйнигэр күрэхтэһи ыгытылына. Бу күрэхтэһи Нам улуунун волейболга ветераннарын сэбиэтин көүлүлэһиннэринэн, «Тихон уонна киириитин бастакы изоляторугар эбэтэр турба стойкатыгар туруорулуутугар»

Уоту көрдөрөр поверной счечик турбут буолууларына бэрлэлэр. 1.4 п. ологуран чааһынай бас билли объектары электротехник ситимгэ быстах холбонолоругар көңүл ылыахтаахтар. Бу көңүл тутуу ыгытылар сиригэр икки пломба-лаах (бастакыта — кожух ыга туттарыллар миэстэтигэр Дьюкускайдаагы метрология уонна стандартизация киинин, иккинэ — колодка ыга туттарыллар халпар Намнаары РЭС контролерун пломбата) уоту көрдөрөр поверной счечик турбут буолууларына бэрлэлэр.

туттан барыта 100-тэн тахса кыттааччы тыһынны куустээх тыалтан чаһыйбакка тири мээчиги өрө туттулар. Күрэхтэһи кылаабынай судуйатынаан спорт ветераннара Андреев Л.П., Кемелёв О.П., уонна кылаабынай секретарынан Софроньев А.М. буолулар. Биһир күнүгэр сыраллаах күрэхтэһи кэнниттэн эр дьонго Уөдэй, Көбөкөн уонна Нам селотун хамаандалара инниги таһыстылар. Дьахталларга Хамаатта, Көбөкөн, 1 Хомустаах хамаандалара таһан үөрдүлөр-көттүлөр. Буоларын курдук күрэхтэһи бүтүүтэ кыайылаахтарга анал бириэстэри туттардылар, ол курдук эр дьонго күүстээх охсооччунаан Көбөкөнтөн Дмитрий Матвеев, бастың турорааччынаан Намтан Платон Попов, дьахталларга бастың охсооччунаан 1 Хомустаахтан Вероника Анаьева, бастың ооньооччунаан Көбөкөнтөн Наталья Крыбыкина ааттанылар.

А. СУЗДАЛОВ, Нам

САЙЫН ОҔО ОРДУК БОЛЪОМТОҔО НААДЫАР

2000 с. 4 ыйын иһигэр улуус үрдүнэн сокуоннай сааһын ситэ илик оҕолорунан 7 буруй таһаарылына. Ол иһигэр 158 ыст. (уоруу) 3 буруй, 213 ыст. (дьону кырааһы) 4 буруй. Бу буруй-лаах сааһын ситэ илик 16 оҕо кытынына, онтон 12 оҕо холоубунай дьыала тэриллинэ, 4 оҕо саастара туола илигинэн саастарын ситэ илик оҕолор комиссияларыгар көрүлүлэлэр.

Төрөппүт оҕо иитэр эбээһинэни толорбот буолан 164 ыст. уонна 112 ыст. миэрэ-лэммит. Былырын биһир да төрөппүт миэрэ тардылыбатах. КДН көрүүтүн түмүгэр биһир төрөппүт бырааба быһылла сымпыт, киһиэхэ көннөрүнигэр 3 ый болдоох бэриллибит. Төрөппүт оҕотун үчүгөйдик контуруоллаабат, ханна, хайдах сылдыарын билбэт, куруук түбэхэр оҕолор түбэ-һэллэр дии ИДН үлэһиттэрэ сонньуйаллар.

Саастарынан ылан көрдөххө, 14 саастаах 2 оҕо, 15 саастаах 2 оҕо, 16 саастаах 3 оҕо, 17 саастаах 5 оҕо кытыбыт. Нам 1 №-дөөх орто оскуолатыттан 6, Хамааттан 2, гимназиятан 1, ханна да үөрөммэт, үлэстээбэт 2 оҕо буруй оҕорбуттар. 18 сааһын туола илик 95 оҕо инспекцияга учуokka турар. 13 оҕо условно сууттамыт, биһир хаайыллыбыт.

Быйыл 16 сааһын туола илик 26 оҕо буруй оҕорбут, былырын 2 эрэ эбит. 4 оҕо бытархай уоруу иһин түбэ-спит, былырын биһир да суох. Онон буруй оҕоруу ахсаана былырынгытааҕар лаппа улаапытын бэлиэтиэххэ наада.

Быйылгы сылга 81 оҕо арыгылаан милиция отделыгар аҕалылыбыт. Былырын 1999 с. 42 этэ. 11 улахан киһи кыра оҕолору арыгыла-тан 163 ыст. миэрэлэммит. Онтон былырын манньк түбэлтэ бэлиэтэмтэх. 2 оҕо милиция сотрудниктарыгар өрөлөһөн 165 ыст. миэрэлэм-мит. Өрөлөһүү былырын эмиеэ бэлиэтэмтэх.

Оҕо буруйу оҕоруу ахсаанын аччатар сылтан үөрэх управлениета оҕорбут графигынан төрөппүттэр нэ-диэлэрэ үстэ патрульга тах-саллар, ыччат мустар сирдэр-ин, иһэр-аһыыр маллары көрииллэр.

Бытархай күлүгээннээ-һин иһин 14 оҕо түбэспит (158 ыст.), былырын 3 эбит. 4

Кулун тутар 20 күнүттэн улуус үрдүнэн былааннаах комплекснай операция бара турар. Нам ыйын 20 күнүттэн балаһан ыйын 20 күнүгэр диири сайынгы сыһыанан тэрийэр сыла-лаах «Подросток» операция ытыллар. Сайынгы кэмгэ дьарыга суох оҕолору хабар уонна оҕо сыһыанан кыдүүстээхтик тэрийэр сы-алтан лааһардар үлэлиил-лэр.

Оҕо ордуку сайынгы кэм-гэ буруйу оҕоро элбиир. Онон төрөппүттэр, сайынгы кэмгэ оҕолоругу таһаары-оҕо ууаргыт наадалаах.

В. РЫКУНОВА

НАМСКОЕ УЧИЛИЩЕ СОЦИАЛЬНОЙ РЕАБИЛИТАЦИИ ОБЪЯВЛЯЕТ НАБОР НА 2000-2001 УЧЕБНЫЙ ГОД ПРИЕМ НА БАЗЕ ОСНОВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ (9 кл.)

ЛИЦЕЙСКИЕ ГРУППЫ	
Сварочное производство	Срок обучения 3 г. 10 месяцев
Экономика, бухгалтерский учет и контроль	Вступительные экзамены: математика (письменно); русский язык (тестирование)
Программное обеспечение вычислительной техники и автоматизированных систем	
ПРИЕМ НА БАЗЕ ОБЩЕГО СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ (11 КЛАССОВ)	
Сварщик (электросварочные и газовые работы) *Электросварщик *Газосварщик *Водитель автомобиля категории «С»	Срок обучения 1 год Форма испытаний: собеседование тестирование
Повар, кондитер *Повар *Кондитер	Срок обучения 2 года Форма испытаний: собеседование тестирование
Изготовитель художественных изделий из камня *Резчик по камню	Срок обучения 1 год Форма испытаний: собеседование тестирование

ПОСТУПАЮЩИЕ ПРЕДОСТАВЛЯЮТ :
1. Заявление на имя директора училища;
2. Аттестат или свидетельство об образовании (подлинник);
3. Медсправку формы 086У;
4. Поступающие на курсы водителей медсправку формы ГИБДД;
5. Фотографии (матовая) 3х4 см. 4 штуки;
6. Паспорт или свидетельство о рождении;
7. Характеристику с места работы или учебы;
8. Трудовую книжку или его копию;
9. Справку о семейном положении;
10. Справку о доходах семьи;
11. Договор с организацией или предприятием на производственную практику и трудоустройство выпускника или направление от комитета занятости и трудоустройства;
12. Военный билет или приписное свидетельство;
13. Направление от управления социальной защиты. Зачисление в училище осуществляется по итогам экзаменов или тестирования путем конкурсного отбора. Лица, зачисленные в училище и не прибывшие по неуважительной причине в течение 10 дней, отчисляются.

Наш адрес: 678388 Республика Саха (Якутия), Намский улус, п. Графский Берег, ул. Советская, 1.
Тел. (262) 21581, 23104, 23333.

Учурэе Төлөлөрө

Күндүгү саһып тапталлаах ийэбитин, эбэбитин, хос эбэбитин, үлэ, тыл ветерана **ОХЛОПКОВА КСЕНИЯ АЛЕКСЕЕВНА** 70 сааскын туолбут үөрүүлээх үбүлүөйүнэн ис сүрэхпитигэр иттирик-истиһик эүрдэлиит! Биһигини иитэн, үөрэттэрэн, атахпытыгар туруоран, мал оҕорон олохпун тускулун тэрийбиккэр, бары үтүбүгү, кыһамныгыгар махтанам. Эйиэхэ, таптыыр киһи-битигэр, өссө уһунук олорорго, ыарыы малласпатын, кыр-дыы кытыспатын, үөрэ-көтө сылдаргар бараарыбыт.

Намтан оҕолоругу, сизинэригэр Охлопковтар, Таастаахтан Охлопковтар, 1 Хомустаахтан Казановтар, Стручкова А.Е., сизинэригэр, хос сизинэригэр Петровтар, Стручковтар

БИЛЭРИИЛЭР РЕКЛАМА

Продается «УАЗ-31512» 1995 г.в. в хорошем состоянии.
Тел.: 21-233 в рабочее время.

Намский филиал магазина «Байылыат» ДГУП «Туймаада-лизинг» предлагает населению Намского улуса следующие виды товаров народного потребления:

- I. Стройматериалы:**
 - 1. Гвозди разных размеров. Цены от 15 до 20 руб. за 1 кг.
 - 2. ДВП, ДСП, фанера
 - 3. Пахля (лен) 60 кг. тюк
 - 4. Рубероид (толь). Рулон 15 м.Цены ниже рыночных.
- II. Сенокосные оборудования:**
 - 1. Косилки конные. Цена 17 тыс. руб.
 - 2. Скоростные косилки. Цена 19 тыс. руб.
 - 3. Грабли конные. Цена 6,5 тыс. руб.
 - 4. Ножи, ремни, шатуны, держатели, шпагаты, втулки, австрийские косы.
- III. Хозяйственные принадлежности:** маслостойка, зернодробилка. Оцинкованные ведра - 9, 12, 15 л., тазы, баки, эмалированные тазы, кружки, ковшики, пластмассовые ведра, тазы и т.д.
- Велосипеды «Школьник», «Кама», «Велта-кросс» по цене ниже рыночных.

Ожидается поступление электротоваров - рубанки, пилы, лобзики, дрели, водяные насосы.
Мы ждем вас по адресу: с. Нам, рынок «Талба», вагон-магазин «Хозтовары», кроме воскресенья от 10 ч. до 17 ч.

Куплю трактор Т-25. Тел. 26-2-97.

РЕДАКТОР В.Г. КАСЬЯНОВ
ОТДЕЛЛАР: информация, сурук, төрүт култура — 21496; иллюстрация уонна реклама (секретариат) — 21640; бухгалтерия — 21332; факс — 21332; «НАМ» ТРК — 21632; редакционной издательской система — 21141

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительствота, Нам улуунун дьаһалтата, редакция коллектива. Маасабай информация средстволарын туһунан РФ Сокуоннарын тутуһууну контуруоллуур уонна регистрациалыыр РФ бэчээккэ Госкомитетин СР региональной управлениетыгар регистрациаламыт нүөмэрэ — **И 0085.**
Сурукка ааккытын-суолугун, үлэһитин, дьиэбит аадырыһын чопчу ыйың. **Автор этэрэ хаһыат санаатыһын малды биһир буолбат.**
“ЭНСИЭЛИ” - Нам улуунун хаһыата.
678380, Саха Республиката, Нам с., Октябрьскай уул. 1.
E-mail: editor62@sakharu

Талылына уонна таһылына “Энсиэли” хаһыат редакциянай-издательской систематыгар.
Хаһыат Дьюкуускайга “Сахаполиграфиздат” НПК бэчээттэнип, Орджоникидзе уул. 38. Формата А3. Кээмэйэ 1,0 бэчээт. лис. **Индексэ — 54889.** Тираһа — 1901
Бэчээккэ илии баттанна — 12:00 ч. 3.07.2000
Сааһын №-э — 74